

Akşehir Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Organ Bağışı ile İlgili Tutumlarının Belirlenmesi

[Determination of the Attitudes of Akşehir Health High School Students Concerning Organ Donation]

ÖZET

AMAÇ: Bu çalışma, Selçuk Üniversitesi Akşehir Sağlık Yüksekokulu hemşirelik öğrencilerinin organ bağışı konusundaki bilgi ve görüşlerini saptamak amacıyla yapılmıştır. **YÖNTEM:** Tanımlayıcı tipte yapılan araştırmanın evrenini, Selçuk Üniversitesi Akşehir Sağlık Yüksekokulu'nda öğrenim gören hemşirelik öğrencileri oluşturmuştur (n:181). Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, okul yönetiminden gerekli yazılı izin alındıktan sonra, araştırmayı kabul eden tüm öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır (n:170). Araştırma verileri, SPSS for Windows 10.0 programında değerlendirilmiştir.

BULGULAR: Çalışmaya yaşları 18-23 arasında değişen 170 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların %17,6'sı erkek, %82,4'ü kız öğrencidir. %98,8'i organ bağışını önemli bulmaktadır. Fakat %94,7'si henüz organ bağışı yapmamıştır. %86,5'inin organ bağışı hakkında bilgisi varken, %14,5'inin organ bağışı hakkında herhangi bir bilgisi yoktur. Organ bağışı hakkında bilgisi bulunan öğrencilerin %46,9'unun bu bilgileri radyo ve televizyondan edindiği belirlendi. Öğrencilerin %51,8'i organlarını bağışlamayı düşünürken, %40,6'sı ise organ bağışı konusunda kararsızdır. Organlarını bağışlamayı düşünen öğrencilerin %79,5'i organ bağışının hayat kurtarmada etkili olduğuna inanmaktadır. Organlarını bağışlamayı düşünmeyenlerin %61,5'i cesedine müdahale yaptırmak istememektedir. Öğrencilerin %55,3'ü organ bağışı yapmak için hangi kuruma başvuracaklarını bilmemektedir.

SONUÇ: Organ bağışı konusunda araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kararsız olduğu ve hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına yönelik olumlu düşüncelerini uygulamaya geçirmedikleri belirlendi.

SUMMARY

AIM: This study was carried out in an attempt to determine the knowledge and attitudes of Selçuk University, Akşehir Health High School nursing students concerning organ donation.

METHOD: The population of the research which was carried out as a definitive type is consisted of the students (n:181) receiving education at Akşehir Health High School of Selçuk University. Selection of sampling was not made in the research and all the students who accepted the research were included within the research after obtaining the required written permission from the school management (n:170). The data of the research were assessed in the SPSS for Windows 10.0 program.

RESULTS: 170 students participated in the study whose ages range between 18-23. 17.6% of the students is male and 82.4% of them are female students. 98.8% consider the organ donation significant. However, 94.7% of the students have not donated their organs yet. While 86.5% aware of the organ donation, 14.5% of them do not have information about the organ donation. The students who are aware of the organ donation have obtained 46.9% of these information from radio and television. While 51.8% of the students think about donating their organs, 40.6% of them are undecided concerning the organ donation. 79.5% of the students who think about donating their organs believe that organ donation is effective in life saving. 61.5% of the students who do not think about donating their organs do not want their corpses to be interfered. 55.3% of the students do not know to which institution to apply in order to donate their organs.

CONCLUSION: A great majority of the students, who participated in the study concerning organ donation, was determined to be undecided and that nursing students have not put their positive thoughts about organ donation into practice.

**Ayşe Kacaroglu Vicdan
Sümerya Peker
Birgül Üçer**

Selçuk Üniversitesi Akşehir
Sağlık Yüksekokulu, Konya.

Anahtar Kelimeler:

Organ Bağışı, Hemşirelik
Öğrencisi, Bilgileri, Görüşleri.

Key Words:

Organ Donation, Nursing
Students, Knowledge,
Opinions.

Sorumlu yazar/

Corresponding author:

Ayşe Kacaroglu Vicdan
Selçuk Üniversitesi Akşehir
Sağlık Yüksekokulu, Konya
Türkiye.
aysevicdan64@hotmail.com

Bu çalışma, 9. Uluslararası Katılımlı Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresinde (1-3 Nisan 2010, Muğla/Türkiye) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Organ-doku nakli, vücutta görevini yapamayan bir organın-dokunun yerine canlı kişiden, beyin ölümü gerçekleşmiş kişiden ya da ölüden alınan sağlam ve aynı görevi üstlenecek bir organın-dokunun nakledilmesi işlemidir (1-3). Bir kişinin

hayatta iken serbest iradesi ile tıbben yaşamı sona erdikten sonra doku ve organlarının başka hastaların tedavisi için kullanılmasına izin vermesi, onu belgelendirmesi organ-doku bağışı olarak adlandırılmaktadır (3-5).

İnsanların organ nakilleri ile ilgili görüşleri folklorik anlamda ilk çağlara kadar gider. İlk çağlarda halk arasında kuvvet ve sağlığın kuvvetli insanlardan zayıf insanlara geçebileceği düşüncesi vardır. Organ nakli ile ilgili düşünceler ortaçağlarda da devam etmiş; ancak ilk doku ve organ nakli denemeleri 1771’de İngiliz cerrah John Hunter tarafından yapılmıştır. Hunter, bir horozun testislerini çıkarıp karnına tekrar implante etmiş ve bu organ yeni yerinde fonksiyon görmüştür (4). İnsan üzerinde ilk böbrek nakli 1947’de Boston’da gerçekleştirilmiştir. İlk başarılı kalp nakli ise 1967 yılında Dr. Christiaan Barnard tarafından yapılmıştır (6). Türkiye’de ilk kez 22 Kasım 1968’de Ankara Yüksek İhtisas Hastanesi’nde Dr. Kemal Beyazıt tarafından kalp nakli yapılmış ancak; hasta hayatını kaybetmiştir. İlk başarılı organ nakli ise 3 Kasım 1975 yılında Dr. Mehmet Haberal ve ekibince Hacettepe Üniversitesinde gerçekleştirilen canlıdan canlıya böbrek nakli olmuştur (7).

Organ bağıışı, ülkemizde istenilen düzeyde değildir. Organ bağıışı yetersizliğinin yasal, dinsel ve eğitimsel vb. birçok nedeninin olduğu bilinmektedir (8,9). İnsanların dini bilgilerinin yetersizliği organ bağıışının önündeki en büyük engellerden biridir. Oysa insanı kutsal bir varlık olarak gören İslam dini açısından organ bağıışının herhangi bir sakıncası bulunmadığı Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun 3.3.1980 tarihli 396 sayılı kararında belirtilmiştir (10).

Ülkemizde organ nakli konusundaki uygulamalar, 1979 yılında çıkarılan “Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli”ne ilişkin 2238 sayılı yasaya göre yapılmaktadır. Bu yasada bağıışın maddi değeri olmaksızın; kişinin organ ve dokularını bağıışladığını belirten resmi ya da yazılı vasiyeti ile eğer vasiyeti yoksa ölümü sonrası yakınlarının rızası ile organ veya dokularının alınabileceği belirtilmektedir (11-14).

Ülkemizde 2000 yılında Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda ve denetiminde “Ulusal Organ ve Doku Nakli Koordinasyon Sistemi” kurulmuştur. Ulusal Koordinasyon Sisteminin yürütülmesi amacıyla Bakanlığımız Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne bağılı olmak üzere; Ankara’da Ulusal Organ ve Doku Nakli Koordinasyon Merkezi (UKM) ile, Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Adana ve Kayseri İllerinde Bölge Koordinasyon Merkezleri kurulmuştur. Ülke genelinde herhangi bir hastanede organ bağıışı gerçekleştiğinde hastanede görevli organ nakli koordinatörleri Ulusal Koordinasyon Merkezine bildirmektedir. Bu merkez, donörün (verici) organ ve dokularının ülke genelinde nakil beklemekte olan hastalardan aciliyet ve organ uyumu kriterlerine göre

en uygun hastanın bulunduğu Organ Nakli Merkezine gönderilmesini sağlamaktadır (3).

Günümüzde kalp, akciğer, karaciğer, böbrek, pankreas, ince bağırsak, kemik iliğı, kan, deri, kornea gibi yaşamsal önemi olan pek çok organ ve doku nakli gerçekleştirilebilmektedir (15,16). Organ bağıışı sorununun çözülebilmesi için öncelikle sağlık personelinin konunun ciddiyetine ve önemine inanması gereklidir. Özellikle kadavradan yapılacak organ bağıışı oranını artırma çalışmalarında konuya duyarlı ve eğitimli sağlık personeli anahtar roledir (1). Yapılan çalışmalarda organ bağıışı sorununun çözülebilmesi için, başta sağlık çalışanları olmak üzere toplumdaki her bireyin yeterli bilgi ve bilince sahip olması gerektiğı belirtilmektedir (1,2,15).

Bu çalışma, üniversitede öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin organ bağıışı ile ilgili bilgi ve görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı tipte yapılan araştırmanın evrenini, Selçuk Üniversitesi Akşehir Sağlık Yüksekokulu’nda öğrenim gören hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturmuştur (n=181). Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, araştırmayı kabul eden tüm öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır (n=170). Verilerin toplanmasında, literatür taranarak geliştirilen 26 soruluk anket formu kullanılmıştır. Anket formu, öğrencilerin demografik özellikleri ile organ bağıışına ilişkin bilgi ve görüşlerini içeren sorulardan oluşmaktadır. Çalışma öncesinde kurumdan yazılı izin, çalışmaya katılan öğrencilerin ise sözel onamları alınmıştır.

Araştırma verileri, SPSS for Windows 10.0 programında değerlendirilmiş, yüzdeler hesaplanmış ve gruplar arasında fark olup olmadığını saptamak için ki-kare testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya yaşları 18-23 arasında değişen 170 hemşirelik öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin %17,6 (n=30)’sı erkek, %82,4 (n=140)’ü kız öğrencidir. Araştırmaya katılanların %29,4 (n=50)’ü 1. sınıf, %30 (n=51)’u 2. sınıf, %20,6 (n=35)’sı 3. sınıf ve %20 (n=34)’si 4. sınıf öğrencisidir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %94,7 (n=161)’sinin organ nakli bekleyen yakını yoktur. %98,8 (n=168)’i organ bağıışını önemli bulmaktadır. Fakat %94,7 (n=161)’si henüz organ bağıışı yapmamıştır. %86,5 (n=147)’inin organ bağıışı

hakkında bilgisi varken, %14,5 (n=23)'inin organ bağışi hakkında herhangi bir bilgisi yoktur. Organ bağışi hakkındaki bu bilgileri, bilgisi bulunan öğrencilerin %46,9 (n=69)'ünün radyo ve televizyondan, %32 (n=47)'sinin ders kitaplarından, %18,4 (n=27)'ünün sağlık personelinin, %2,7 (n=4)'sinin eğitim seminerlerinden edindiği belirlendi. Öğrencilerin %51,8 (n=88)'i organlarını bağışlamayı düşünüyor, %40,6 (n=69)'sı ise organ bağışi konusunda kararsızdır. %7,6 (n=13)'sı organlarını bağışlamayı düşünmemektedir. Organlarını bağışlamayı düşünenlerin %79,5 (n=70)'i organ bağışının hayat kurtarmada etkili olduğuna inanmaktadır. Organlarını bağışlamayı düşünmeyenlerin %61,5 (n=8)'i cesedine müdahale yaptırmak istememektedir. Araştırmaya katılanların %90,6 (n=154)'sı kendilerine organ bağışi yapılmasını kabul etmektedir. Birinci dereceden yakınınız hayatını kaybettiğinde onun organlarını bağışlamak ister misiniz sorusuna %50,6 (n=86)'sı evet, %35,9 (n=61)'u kararsızım, %13,5 (n=23)'i hayır cevabını vermiştir. Bu soruya olumsuz cevap verenlerin %65,2 (n=15)'si sorumluluk almak istemediklerini belirtmişlerdir. *Organ bağışi ölen kişinin ailesinin üzüntüsünü hafifletmesine yardımcı olur mu?* sorusuna %42,4 (n=72)'ü evet, %27,6 (n=47)'sı hayır cevabını vermiş, %30 (n=51)'u ise kararsız kalmıştır. *Organ bağışi yapan kişiye maddi destekte bulunması gerekir mi?* sorusuna %64,7 (n=110)'sı hayır cevabını vermiştir. *Organ bağışının sakıncası var mıdır?* sorusuna %71,8 (n=122)'i yoktur, %23,5 (n=40)'i bilmiyorum, %4,7 (n=8)'si sakıncalıdır cevabını vermiştir. Katılımcıların %52,4 (n=89)'ü canlı bireyden organ alınabileceğini, %33,5 (n=51)'i ise alınmaması gerektiğini belirtmiştir. Organ bağışi nedir sorusuna %95,3 (n=162)'ü doğru cevap vermiştir. Katılımcıların %90,6 (n=154)'sı beyin ölümünün tanımını doğru olarak bilmektedir. Hangi organlar bağışlanabilir sorusuna %95,9 (n=163)'ü böbrek, %85,3 (n=145)'ü kalp, %84,7 (n=144)'si karaciğer, %75,9 (n=129)'u göz, %65,9 (n=112)'u akciğer, %54,7 (n=93)'si pankreas cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %44,7 (n=76)'sı bağışlanacak organların hepsini bilmektedir. %55,3 (n=94)'ü organ bağışi yapmak için hangi kuruma başvuracaklarını bilmemektedir. %84,1 (n=143)'i organ bağışi ile ilgili yapılan çalışmaları yetersiz bulmaktadır. Bağışi arttırmak için yapılması gereken en önemli uygulama olarak katılımcıların %72,9 (n=124)'u sağlık personelinin ve halkın eğitilmesine önem verilmesini ve bilgilendirme programlarının yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Yapılan analizlerde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre organlarını bağışlamayı daha çok

düşündükleri belirlendi. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$).

4. sınıf öğrencilerinin diğer sınıflara göre organ bağışi yapma oranı ve organ bağışi yapmayı isteme oranı daha yüksek bulundu. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$).

Tablo 1: Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı

	Değişkenler	n	%
Yaş Grupları	18-20 yaş	104	61,1
	21 yaş ve üzeri	66	38,9
Cinsiyet	Kız	140	82,4
	Erkek	30	17,6
Sınıf	1.Sınıf	50	29,4
	2.Sınıf	51	30,0
	3.Sınıf	35	20,6
	4.Sınıf	34	20,0
Toplam		170	100

TARTIŞMA

Organ nakli günümüzde giderek önem kazanmaktadır. Gerçekleştirilen başarılı organ nakillerine rağmen bağışlanan organ sayısının yetersiz olması nedeniyle bağışlanan organlar ihtiyacı karşılamamaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına ilişkin bilgi ve görüşlerini saptamak amacıyla yaptığımız çalışma Selçuk Üniversitesi Akşehir Sağlık Yüksekokulu'nda öğrenim gören 170 hemşirelik bölümü öğrencisini kapsamaktadır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin %51,8'i organ bağışlamayı düşündüğünü, %40,6'sı ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Yaşar ve arkadaşlarının sağlık meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerine yaptığı çalışmada öğrencilerin %34,9'unun organlarını bağışlamayı istemedikleri, %54,6'sının ise kararsız oldukları belirlenmiştir (17). Özmen ve arkadaşlarının sağlık yüksekokulu öğrencilerinde yaptığı çalışmada da öğrencilerin %36,1'i organlarını bağışlamayı düşünüyor, %52,4'ü kararsız olarak saptanmıştır (1).

Organlarını bağışlamayı istemeyen öğrencilerin %61,5'inin vücut bütünlüğünün bozulmasını istemedikleri görüldü. Gök Özer ve arkadaşlarının sağlık yüksekokulu öğrencilerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin %4'ü (5), Yaşar ve arkadaşlarının sağlık meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerine yaptığı çalışmada da %30,2'si vücut bütünlüğünün bozulmasını istemediklerini belirtmişlerdir (17).

Tablo 2: Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin organ bağışına ilişkin görüşleri

Organ bağışına ilişkin görüşler		n	%
Organ nakli bekleyen yakını olma durumu	Evet	9	5,3
	Hayır	161	94,7
Organ bağışının önemli olma durumu	Evet	168	98,8
	Hayır	2	1,2
Organ bağışı hakkında bilgisi olma durumu	Evet	147	86,5
	Hayır	23	13,5
Organ bağışı konusunda bilgi kaynakları (n:147)	Ders kitapları	47	32,0
	Seminerler	4	2,7
	Radyo-TV	69	46,9
	Sağlık personeli	27	18,4
Organ bağış kartı olma durumu	Evet	9	5,3
	Hayır	161	94,7
Organ bağışlamayı düşünme durumu	Evet	88	51,8
	Hayır	13	7,6
	Kararsızım	69	40,6
Organ bağışını düşünme nedenleri (n=88)	Bir hayat kurtarma ve iyileştirme düşüncesi	70	79,5
	Organ alıcısı durumuna gelebileceği düşüncesi	18	20,5
Organ bağışını düşünmeme nedenleri (n:11)	Dini inanç	4	30,8
	Ticari olarak kullanılma	1	7,7
	Cesede müdahale olmaması	8	61,5
Kendine organ nakli yapılmasını kabul etme	Evet	154	90,6
	Hayır	11	6,5
	Kararsızım	5	2,9
Yakınlarının ölümünden sonra organlarını bağışlama durumu	Evet	86	50,6
	Hayır	23	13,5
	Kararsızım	61	35,9
Desteklemek istememe nedenleri (n=23)	Sorumluluk almak istememe	15	65,2
	Cesede müdahale istememe	8	34,8
Organ bağışı ile ilgili yapılan çalışmalar yeterli bulma durumu	Evet	27	15,9
	Hayır	143	84,1
Organ bağışının artışı için yapılması gerekenler	Eğitime önem verilmeli	124	72,9
	Medya desteği artırılmalı	26	15,3
	Gönüllü kuruluşların çalışmaları artırılmalı	10	5,9
	Devlet kuruluşları	10	5,9
	koordineli olarak çalışmalı		
Organ bağışı yapan kişiye maddi destekte bulunulması durumu	Evet	43	25,3
	Hayır	110	64,7
	Kararsızım	17	10,0
Organ bağışının ölen kişinin ailesinin üzüntüsünü hafifletme durumu	Evet	72	42,4
	Hayır	47	27,6
	Kararsızım	51	30,0
Organ bağışının yasal boyutunu bilme durumu	Yasalıdır	112	65,9
	Yasal değildir	2	1,2
	Bilğim yok	56	32,9
Canlı bireyden organ alınmasına yönelik düşünce durumu	Evet alınabilir	89	52,4
	Hayır alınmamalı	57	33,5
	Kararsızım	24	14,1

Öğrencilerin %51,8'i organ bağışı yapmak istemektedir, organlarını bağışlamak isteyenlerin %79,5'i hayat kurtarma düşüncesine sahiptir. Katılımcıların %94,7'sinin organ bağış kartı bulunmamaktadır. Feeley ve arkadaşlarının 502 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada, öğrencilerin tümünün organ bağışı konusunda olumlu tutum tanımladıklarını, ancak sadece %11'inin resmi bağış kartının olduğu belirlenmiştir (16). Kılıç ve arkadaşlarının kız üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin %91,1'i organlarını bağışlamak istediklerini belirtmişler ancak öğrencilerin %3,8'nin organlarını bağışladığı belirlenmiştir (15). Göz ve Gürelli'nin yoğun bakım hemşireleri üzerinde yaptığı çalışmada hemşirelerin %78,2'si organ bağışı yapmak istediklerini belirtmiştir, fakat hemşirelerin %96,9'unun organ bağış kartı yoktur (2). Koşar'ın 200 hekim üzerinde yaptığı araştırmada ise hekimlerin sadece %16,5'inin organlarını bağışladıkları saptanmıştır (18).

Araştırmaya katılanların %86,5'inin organ bağışı hakkında bilgisi varken, %14,5'inin organ bağışı hakkında herhangi bir bilgisi yoktur. Organ bağışı hakkında bilgisi bulunanların %46,9'unun bu bilgileri radyo ve televizyondan edindikleri belirlendi. Gök Özer ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada da öğrencilerin %75,5'inin organ bağışı hakkında bilgisinin olduğu ve %43,4'ünün bu bilgilerini radyo ve televizyondan öğrendiği (5), Akış ve arkadaşlarının Süleyman Demirel Üniversitesi personeli üzerinde yaptıkları çalışmada ise personelin %72'sinin organ bağışı hakkında bilgisinin olduğu ve tamamının bu bilgilerini radyo ve televizyondan edindikleri belirlenmiştir (3).

Katılımcıların %55,3'ü organ bağışı yapmak için hangi kuruma başvuracaklarını bilmemektedir. Naçar ve arkadaşları, tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin %86'sının organ bağışı yapmak için hangi kuruma başvuracaklarını bilmediklerini saptamıştır (19).

Çalışma kapsamındaki öğrencilerin %90,6'sı beyin ölümünün tanımını doğru olarak bilmektedir. Akış ve arkadaşlarının sağlık personeli üzerinde yaptıkları çalışmada personelin %40,3'nün (3), Okka ve arkadaşlarının Konya halkı arasında yaptıkları çalışmada %4,9'unun beyin ölümünün tanımını doğru olarak bildikleri saptanmıştır (4).

SONUÇLAR

Organ bağışı konusunda araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kararsız

olduğu görüldü. Organ bağışına isteksiz olanların temel gerekçesi vücut bütünlüklerinin bozulmasını istememeleridir. Bu yaştaki beden algısı ve bu algıları nedeniyle vücut bütünlüğünün bozulması bireyde endişe yaratmaktadır.

Araştırma kapsamındaki hemşirelik öğrencilerinin organ bağışına yönelik olumlu düşüncelerini uygulamaya geçirmedikleri belirlendi. Organ bağışı ile ilgili bilgilerin daha çok radyo ve televizyon aracılığıyla edinildiği saptandı.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu organ bağışı yapmak için hangi kuruma başvuracaklarını bilmemektedir.

Organ bağışı konusunda 4. sınıf öğrencilerin diğer sınıflardan daha duyarlı olduğu görüldü. 4. Sınıf öğrencilerinin daha duyarlı olmasının sebebi mesleğe adım atmalarının getirdiği sorumluluktan kaynaklandığı düşünülmektedir.

ÖNERİLER

- Organ bağışı konusundaki kararsızlık okullarda verilecek seminerlerle, organ bağışı haftasında yapılacak eğitimlerle, etkili reklamlarla ve yönlendirici televizyon programları ile giderilebilir. Bunun sonucunda da bireylerin olumlu davranış geliştirmesi sağlanabilir.
- Toplumun örnek alacağı sağlık personelinin organ bağışı konusunda olumlu tutum içinde bulunmaları, organ nakli ve organ bağışı sayısının artmasında önemli sonuçlar ortaya çıkarabilir.
- Organ bağışı yapılan kurumlar, kendilerini tanııtma işlevlerini daha etkili yapabilirler.
- Sonuçların genelleştirilmesini sağlamak için daha geniş ve farklı gruplarda araştırma yapılabilir.

KAYNAKLAR

- 1 Özmen D, Çetinkaya A, Sarızeybek B, Zeybek A. Celal Bayar Üniversitesi Manisa sağlık yüksekokulu öğrencilerinin organ bağışına ilişkin bilgi ve görüşleri, Türkiye Klinikleri J Med Sci. 2008; 28: 311-318.
- 2 Göz F, Gürelli Ş. Yoğun bakım hemşirelerinin organ bağışı ile ilgili düşünceleri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi. 2007; 5(2): 77-88.
- 3 Akış M, Katırcı E, Uludağ H, et al. Süleyman Demirel Üniversitesi personelinin organ-doku bağışı ve nakli hakkında bilgi ve tutumları. S.D.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi. 2008; 15(4): 28-33.

- 4 Okka B, Demireli O. Konya ilinde halkın organ bağışısı konusuna bakış açılarının değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri J Med Ethics. 2008; 16: 148-158.
- 5 Gök ÖF, Yavuz A, Beydağ D, et all. Sağlık yüksekokulunda öğrenim gören bir grup öğrencinin organ nakli/bağışısına yönelik görüşleri ve bilgi düzeylerine eğitimin etkisi. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni. 2008; 7(1): 39-46.
- 6 Brink JG, Cooper DK. Heart transplantation: The contributions of Christiaan Barnard and the University of Cape Town/Grote Schuur Hospital. World J Surg. 2005; 29: 953-961.
- 7 Bayraktar N, Talas SM. Transplantasyonun tarihçesi. Hemşirelik Forumu Dergisi. 2002; 5(6): 1-4.
- 8 Düzenli Y. İslami kaynaklar açısından organ nakli. Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku Tarihi. 2005; 13(2): 125-130.
- 9 Dontlu AÇ. Organ bağışısı ve naklinde etik, dinsel ve yasal yaklaşımlar. Diyaliz Transplantasyon ve Yanık. 2004; 15(2): 69-76.
- 10 Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu 396 sayılı Karar. 1980.
- 11 Özdağ N. Organ nakli ve bağışısına toplumun bakışı. C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2001; 5(2): 46-55.
- 12 Yüceetin İ, Keçecioğlu N, Ersoy F. Türkiye’de organ bağışısı ve nakline bir bakış. Diyaliz Transplantasyon ve Yanık. 2003; 14(2): 115-118.
- 13 Tokalak İ, Erdal R. Birinci basamakta organ bağışısına yaklaşım: Aile hekiminin rolü. Diyaliz Transplantasyon ve Yanık. 2004; 15(3): 109-115.
- 14 Organ ve Doku Alınması, Saklanması Aşılması ve Nakli hakkındaki kanun 03.06.1979 tarih,2238 No’lu ve 1982 tarih 2594 Nolu Yasalar.
- 15 Kılıç S, Koçak N, Türker T, Gürpınar H, Gülerik D. Kız üniversite öğrencilerinin organ bağışısı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler. Gülhane Tıp Dergisi. 2010; 52: 36-40.
- 16 Feeley TH, Servoss TJ. Examining college students intentions to become organ donors. J Health Commun. 2005; 10: 237-249.
- 17 Yaşar M, Oğur R, Ucar M, et all. Bir sağlık meslek yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin organ bağışısı konusundaki tutumları ve tutumlarına etki eden faktörler. Genel Tıp Dergisi. 2008; 18(1): 33-37.
- 18 Koşar N. Organ nakli organizasyonları ve organ nakli, organ bağışısı hakkında bilgi-davranış araştırması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hastane ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Bilim Dalı, 1994.
- 19 Naçar M, Çetinkaya F, Kanyılmaz D, Tokgöz B, Ulaş C. Hekim adaylarının organ nakline bakış açıları. Türk Nefroloji Diyaliz ve Transplantasyon Dergisi. 2001; 10: 123-128.